

- випадіння початкового *th* (th-dropping): ‘ere’s (5 випадків);
- перетворення кінцевого [ŋ] в [n]: bloomin’, the Wings o’ the Mornin’.

Всі перелічені особливості є фонетичними, граматичними та лексичними особливостями, притаманними кокні, у творі виявлено не було.

Більш послідовно Р. Кіплінг використовує кокні у циклі оповідань “Три солдати”, де особливості цього діалекту проявляються у мові одного з головних героїв – Ортеріса. Характерні риси кокні у творі:

1) фонетичні:

- випадіння початкового [h] (h-dropping): “Well, ‘sez ‘e,’ ‘ave they pushed your ‘elmet off yet, Sergeant?” [Kipling];

- випадіння кінцевого [f]: “I’ll be one o’ the witnesses,” said he” [Kipling];

- перетворення кінцевого [ŋ] в [n]: “Sergeant Raines was in the verandah *talkin’* to me”, “That cost him more at the end than the *beginnin’*”; “That’s the best *hearin’* for a long time”; “Ye’re *callin’* the wrong man” [Kipling];

- заміна *wh* на *w*: “E’s got a colley dog *wot* do, though”; “I cud see that the two was in the verandah *were* I’d left them” [Kipling];

- випадіння голосних: “Gawd’ll put it down to B *Comp’ny’s* barrick damages one o’ these days [Kipling];

- монофтонгізація дифтонгів та дифтонгізація монофтонгів: “That guard-mountin’ wears on the sole av the *fu’*”; “I *tould* you, did I not, Sorr, that I was caressed an’ pershuated to lave the Tyrone on account av a throuble?”; “My *Gawd*, I can’t stand this!’ *sez* ‘e, an’ ‘e picks up my rifle an’ shoots Mackie. See?” [Kipling];

2) граматичні:

- пропущення допоміжного дієслова *have* в перфекті: “He shud *ha’* shot himself an’ the woman by rights, an’ made a clean bill av all”; “He might *ha’* gone on an’ forgot, as you say, Sorr” [Kipling];

- використання форми *was* у множині: “Quigley, Parsons, an’ Trot, they *was* in the inside verandah, so they couldn’t ‘ave ‘eard nothing”; “There *was* too many buryin’s thin to ask questions” [Kipling];

3) лексичні особливості:

- сленг і розмовна лексика: little butcher, the beastie, leech тощо.

Таким чином, проаналізувавши твори Р. Кіплінга ми зробили висновок про перевагу фонетичних рис діалекту кокні у його творах (особливо це стосується “Вдови із Віндзора”), але підкреслимо й наявність граматичних та лексичних особливостей (у “Трьох солдатах”), які дають можливість автору за відсутності глибокого психологічного аналізу характерів зобразити кожного персонажа типовим представником свого соціального стану та регіону.

Література

Бродович О.И., Воронин С.В. Об одном эксцентричном средстве оптимизации коммуникативного процесса: Cockney rhyming slang / О.И. Бродович., С.В. Воронин // Речевое воздействие: психологические и психолінгвистические проблемы. Институт языкознания АН СССР. – М., 1986. – С. 39-57. Градобник М.С. Соціальна стратифікація сучасної англійської літературної мови / М.С. Градобник // Іноземні мови в навчальних закладах. – 2006. – № 5. – С. 108-116. Маковський М.М. Англійські соціальні діалекти / М.М. Маковський. – М.: Высшая школа, 1982. – 135 с. *Kipling R. Soldiers Three* [Електронний ресурс] / R. Kipling. – Режим доступу: <http://www.jollyroger.com/library1/SoldiersThreebyRudyardKiplingebok.htm>5. *Kipling R. The Widow at Windsor* [Електронний ресурс] / R. Kipling. – Режим доступу: <http://www.poetarium.info/kipling/widowwindsor.htm>.

УДК: 811. 111’ 373. 46:33

КУДЕЛЬКО З.Б.

(Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича)

РОЛЬ ПЕРЕКЛАДУ В ПОПОВНЕННІ ТЕРМІНОЛОГІЧНОЇ ЛЕКСИКИ (НА ПРИКЛАДІ ДИПЛОМАТИЧНОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ)

У статті розглядається один з найпоширеніших шляхів поповнення термінологічної лексики у терміносистемі дипломатії – переклад. Переклад сприяє виникненню та розповсюдженню еквівалентів лексичних одиниць, які запозичуються кількома мовами з єдиного джерела – мови-продуцента або послідовно запозичуються у межах певних мов. Стаття також висвітлює екстра- та інтралінгвістичні мовні інтерференції у процесі формування дипломатичної термінології.

Ключові слова: термін, терміносистема дипломатії, переклад, запозичення, мовні інтерференції.

Куделько З.Б. Роль перевода в пополнении терминологической лексики (на примере дипломатической терминологии). В статье рассматривается один из самых распространенных путей пополнения терминологической лексики в терминосистеме дипломатии – перевод. Перевод способствует возникновению и распространению эквивалентов лексических единиц, которые заимствуются несколькими языками из единого источника – языка-производителя или последовательно заимствуются в границах определенных языков. Статья также освещает экстра- и интралингвистические языковые интерференции в процессе формирования дипломатической терминологии.

Ключевые слова: термин, терминосистема дипломатии, перевод, заимствование, языковые интерференции.

Kudelko Z.B. The Significance of Translation in Terminological Vocabulary Enlarging (on the Example of Diplomatic Term System). The article reveals one of the widespread ways of terminological vocabulary enlarging: translation. Translation facilitates appearing and spreading of equivalents of lexical units borrowed by several languages from the unique source – language-producer or borrowed consecutively within some languages. The article also points out extra- and intralinguistic language interferences in the process of diplomatic terminology shaping.

Key words: term, diplomatic term system, translation, borrowing, extra- and intralinguistic language interferences.

Термінологічні дослідження, необхідна теоретична основа для результативної лексикографічної діяльності, за останні роки набули особливої ваги в Україні. Останні досягнення вітчизняних та зарубіжних лексикографів та термінознавців Кияка Т.Р., Дубічинського В.В., Журавлевої Т.А., Кочан І., Беаугранде Р., Будіна Г., Галінського Ч. знайшли своє практичне застосування при укладанні багатомовних тлумачних словників, побудові української галузевої фахової термінології, зробили значний внесок у розвиток перекладознавства.

Метою даної статті є дослідження однієї з найпоширеніших причин поповнення термінологічної лексики перекладу, екстра- та інтралінгвістичні мовних інтерференцій у процесі формування дипломатичної термінології. У відповідності до мети вирішується завдання виявлення особливостей термінологічного планування терминосистеми дипломатії. **Об'єктом** дослідження послужили терміни терминосистеми дипломатії сучасної англійської мови. **Предметом** дослідження виступають аспекти формування термінологічних одиниць дипломатичної термінології, процеси їх упорядкування та стандартизації, що відбуваються в межах даної фахової субмови.

Переклад сприяє виникненню та розповсюдженню еквівалентів лексичних одиниць, “які або одночасно запозичуються кількома мовами з єдиного планування на прикладі джерела, або проходять кілька проміжних етапів послідовного запозичення у межах того чи іншого ланцюга мов” [Белодед 1980, с. 111]. Отже, переклад теж відіграє далеко не останню роль у розвитку мов. Бо це не лише намагання передати певну інформацію засобами іншої мови, але й випробовування можливостей мови перекладу, її здатності передавати думку, висловлену іншою мовою. І якщо у мові перекладу бракує необхідних лексичних одиниць, саме перекладачі першими намагаються створити відповідний лексичний еквівалент у мові перекладу, коли вони натрапляють на лакуни.

Особливо часто такі ситуації виникають при технічному перекладі. Бувають випадки, коли той чи інший термін, який дуже широко вживається в одній мові, ще не зареєстровано в іншій. Лакуна рано чи пізно заповниться, але завжди виникає питання, як саме вона повинна заповнитися. Зараз науково-технічна термінологія створюється, як правило, організовано, за участю термінологічних комісій та інших установ, на які покладено таке завдання. Проте окремі перекладачі теж істотно впливають на створення нових термінів. Нові терміни при перекладі можуть або просто запозичуватись, або передаватися засобами рідної мови. Але незалежно від способу перекладу незареєстрованих термінів, цей переклад здійснюється з метою одержання їхніх формальних еквівалентів.

Перекладачеві інколи доводиться самостійно створювати еквівалентні терміни рідною мовою, причому основна проблема яку доводиться розв'язувати перекладачеві науково-технічної літератури, полягає саме у перекладі термінів, що веде до появи неологізмів, які становлять досить великий відсоток всієї лексики у перекладах. Справа в тому, що перекладачі змушені винаходити засоби передачі відсутнього терміна для подальшої його стандартизації та закріплення у відповідних термінологічних словниках. А виходячи з того, що будь-який словник претендує на істину в останній інстанції, перекладач має своїм завданням враховувати не лише досвід найбільш розвинених мов світу, але й місцеві умови та традиції, пов'язані зі словниковим складом мови. Важливу роль відіграє також фонетична та граматична будова мови. Отже, виникає інша проблема: якомога вдаліше поєднати національні традиції з позитивним світовим досвідом. Особливо це стосується мов, у яких національна термінологія перебуває на стадії формування, де саме переклади наукової літератури з інших мов служать одним із основних шляхів поповнення фахових терминосистем та їх стандартизації.

Інколи саме перекладачі звертають увагу на те, що той чи інший термін рідної мови не відповідає основним вимогам термінотворення, бо якраз перекладачі, як ніхто інший, мають можливість порівнювати термінологічні еквіваленти мови оригіналу та мови перекладу. Під невідповідністю того

чи іншого терміна може розумітися його надмірна громіздкість, нездатність утворювати деривати тощо. Часом перекладачі просто заступають невдалий термін його іншомовним еквівалентом. Це може відбуватися як узгоджено, так і стихійно.

Ще одна проблема, з якою стикається перекладач, – це проблема приналежності того чи іншого терміна до певної галузі. “У процесі науково-технічного перекладу певні труднощі виникають у зв’язку з поділом лексики на загальнонавчання, загальнонаукову та вузькофахову” [Кияк 1992, с. 143]. Таким чином, перед перекладачем стоїть завдання визначити, чи певний термін є загальнонауковим, чи його можна вживати лише у відповідній галузі.

При появі нових термінів виникає проблема нормалізації термінології, що в свою чергу пов’язана з поняттям мовних інтерференцій, з впливами інших мов, з необхідністю впорядкування міжмовних контактів, які теж віддзеркалюють різні прояви динамічного розвитку суспільства.

Мовні інтерференції можна класифікувати як за екстралінгвістичним, так і за інтралінгвістичним принципами. Перший тип класифікації залежить від психолінгвістичних та соціолінгвістичних умов та факторів. Другий – від того, в якому аспекті мови спостерігається свідоме або підсвідоме втручання у природний хід розвитку мови [Д’яков 1998, с. 7].

Поява нових термінів з погляду психолінгвістики не є однорідним процесом. Заходи з термінологічної модернізації (комплексна розробка національних терміносистем, вибір мотивації кожної термінологічної одиниці, надання їм зовнішньої форми) та термінологічної стандартизації (штучна селекція наявних варіантів та затвердження одного з варіантів як термінологічного стандарту), безумовно, мають свідомий характер. З іншого боку, заповнення лакун при технічному перекладі, коли перекладач самостійно перекладає той чи інший неусталений термін рідною мовою, мають, радше, підсвідомий характер, через те що перекладач, здебільшого, не замислюється над зовнішньою формою нового терміна, а мотивацію він, як правило, запозичує з мови-оригіналу. Тож, наприклад, англійський термін *preliminary peace treaty* будь-який перекладач за відсутності даного терміна в галузевих словниках без будь-якого свідомого наміру (навіть не підозрюючи, що це словосполучення є терміном) може передати або як *попередній мирний договір*, або ж як *прелімінарний мирний договір*; а термін *commercial attaché*, як *комерційний аташе* чи *торговий аташе*. Це буде підсвідома побудова нового терміна.

У випадку, якщо група лексикографів, що укладає словник дипломатичної термінології, має намір створити еквівалент даного терміна в українській мові, або якщо вона вибирає як стандарт один із двох згаданих вище варіантів перекладу, то в цьому разі це вже буде свідоме втручання в терміносистему. Так, у словнику дипломатичних термінів над яким працює група авторів, для англійського терміна *commercial attaché* пропонується український еквівалент *торговий аташе*, який є умотивованішим, аніж *комерційний аташе*; у випадку з *preliminary peace treaty* пропонується *прелімінарний мирний договір*, оскільки термін *прелімінарний* є інтернаціоналізмом (пор.: нім. *Präliminar-Friedensvertrag*, англ. *preliminaries of peace*, фр. *traité (m) de paix préliminaire* рос. *прелімінарний мирний договір*).

Підсвідомі мовні інтерференції характеризуються відсутністю наміру в їх здійсненні з боку носіїв мови, а саме: наміру втручання в мову, щоб запровадити певні зміни. Мовні інтерференції відбуваються, як правило, спонтанно, підсвідомо, під впливом певних чинників, як, наприклад, мовні контакти. Серед таких підсвідомих мовних інтерференцій, що мають місце під впливом мовних контактів, можна назвати субстрат, суперстрат та адстрат. Особливо яскраво це спостерігається в умовах єдиного мовного союзу, де кілька неспоріднених мов мають спільний адстрат (це виявляється насамперед у деякій спільності лексичного фонду). Будь-яка мовна інтерференція може містити в собі як елементи підсвідомого, так і свідомого втручання, тому тип мовних інтерференцій визначається, як правило, виходячи з того, які елементи в тому чи іншому випадку превалюють.

Ми вважаємо, що на сучасному етапі термінотворці повинні мудро поєднувати як елементи інтернаціональності терміносистем, так і національної самобутності, беручи за основу вмотивованість терміна. Особливо це важливо в теорії та практиці галузевої лексикографії та науково-технічного перекладу, в процесах упорядкування, стандартизації та уніфікації англійської терміносистеми дипломатії.

Література

Белодед И.К. Интернациональные элементы в лексике и терминологии. – Харьков: Вища школа, 1980. – 208 с. Д’яков А.С. Типологія мовних інтерференцій та їх роль у формуванні національних терміносистем: Автореф. дис ... канд. філол. наук.: 10.02.15 / Київський університет імені Тараса Шевченка. – К., 1998. – 16 с. Д’яков А.С., Кияк Т.Р., Куделько З.Б. Основи термінотворення: Семантичний та соціолінгвістичний аспекти. – К.: Вид. Дім “КМ Academia”, 2000. – 218 с. Кияк Т.Р. Науково-технічний переклад (теоретичні та практичні аспекти). // Іноземна філологія, 1992. – Вип. 104. – С. 141-150.